RMJ Ramathibodi Medical Journal

Rama Med J | Review Article

เป้าหมายสามประการของการประเมินผลในทางแพทยศาสตรศึกษา

อธิพงศ์ พัฒนเศรษฐพงษ์

ภาควิชาวิสัญญีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

การประเมินผลนั้นมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับการเรียนรู้ เพราะการประเมินผลทำให้สามารถวัดระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนได้ และผลของการวัดนั้นย่อมสามารถนำไปใช้สร้างการเรียนรู้ การประเมินผลในทางแพทยศาสตรศึกษานั้นมีเป้าหมายสามประการด้วยกันคือ การประเมินผลของการเรียนรู้ การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้ โดยเป้าหมายทั้งสามประการนี้มีเป้าประสงค์แตกต่างกัน จึงมีการดำเนินการแตกต่างกัน นอกจากนี้ เป้าหมายทั้งสามประการยังต้องการแนวทางปฏิบัติของผู้ประเมินผลที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่จะบรรลุผลไปพร้อมๆ กับสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทั้งสามประการเพื่อลดการเสริมสร้างวัฒนธรรมของการสอบและลดทอนวัฒนธรรมของการเรียนรู้ ซึ่งอาจทำให้เกิดสถานการณ์ที่ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการสอบให้ผ่านมากเกินไป ส่งผลให้ละเลยการเรียนรู้และการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ไม่มีวิธีประเมินผลวิธีใดวิธีหนึ่งที่จะบรรลุเป้าหมายทั้งสามประการได้อย่างเพียงพอ แนวทางอย่างหนึ่งที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมไปพร้อมๆ กับสร้างสมดุลได้คือ การใช้วิธีที่เรียกว่า แผนการประเมินผลแบบบูรณาการ ซึ่งใช้วิธีประเมินผลหลากหลายรูปแบบตามแต่ข้อดีของแต่ละแบบและตามความสามารถในการปิดข้อด้อยของกันและกัน

คำสำคัญ: การประเมินผล แพทยศาสตรศึกษา การสอบ แผนการประเมินผลแบบบูรณาการ การเรียนรู้

Rama Med J: doi:10.33165/rmj.2019.42.3.176195

Received: March 20, 2019 **Revised:** July 10, 2019 **Accepted:** September 9, 2019

Corresponding Author:
อธิพงศ์ พัฒนเศรษฐพงษ์
ภาควิชาวิสัญญีวิทยา
คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
123 หมู่ 16 ถนนมิตรภาพ
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
ขอนแก่น 40002 ประเทศไทย
โทรศัพท์ + 668 9175 8278
อีเมล atipat@kku.ac.th

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคำว่าการประเมินผลการศึกษาหรือการเรียนรู้ คนทั่วไปจะนึกถึงเพียงการสอบ แต่แท้จริงแล้วการประเมินผลคือ วิธีการใดๆ ก็ตามที่ทำให้วัดระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนได้ โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเกี่ยวข้องกับการประเมินว่าผู้เรียนผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์เสมอไป[1] การประเมินผลจึงครอบคลุมถึงกิจกรรมอื่นๆ เช่น การให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด หรือการอภิปรายตอบคำถาม ซึ่งทำให้ผู้ประเมินผลทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงใด และผู้ประเมินอาจนำข้อมูลที่ได้นี้ไปสร้างแผนการเรียนที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ได้เกี่ยวข้องกับการผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์แต่อย่างใด

การประเมินผลไม่ได้มีเพียงในรูปแบบของการสอบข้อเขียน แต่รวมถึงการเขียนเรียงความหรือการถามตอบปากเปล่า เพราะทำให้ทราบระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนได้ การประเมินผลสำหรับทักษะทางกายหรือเจตคติก็สามารถทำได้ เช่น การให้ผู้เรียนแสดงทักษะบางอย่างให้ดู หรือประเมินเจตคติของผู้เรียนผ่านการสังเกตพฤติกรรม

นิยามของการประเมินผล (Assessment) ที่ผู้นิพนธ์ใช้ในที่นี้จึงหมายถึงการที่ผู้ประเมินผล (Assessor) ใช้การทดสอบ (Tests) รูปแบบต่างๆ (Methods) เพื่อวัด (Measure) ความรู้ความสามารถ (Competencies) ของผู้เข้ารับการประเมินผล (Assessee)

เป้าหมายของการประเมินผล

จากรายงานการศึกษาของ Earl[1] เสนอว่า การประเมินผลมีเป้าหมายทั้งหมดสามประการคือ คือ การประเมินผลของการเรียนรู้ (Assessment of learning) การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for learning) และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้ (Assessment as learning) โดยมีวัตถุประสงค์ คำถามสำคัญ และบทบาทของผู้สอนแตกต่างกัน (ตารางที่ 1) รายละเอียดของแต่ละเป้าหมายมีดังนี้[3]

ตารางที่ 1. เป้าหมายสามประการของการประเมินผล[2]

เป้าหมาย	วัตถุประสงค์	คำถามสำคัญ	บทบาทของผู้สอน
การประเมินผล **ของ**การเรียนรู้ (Assessment of learning)	เพื่อวัดผู้เรียนเทียบกับวัตถุประสงค์การเรียน เกณฑ์ หรือผู้เรียนคนอื่นๆ	ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงใด? ตรงตามเกณฑ์ที่ต้องการหรือไม่?	ผู้พิพากษา - เว้นระยะห่างและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นกลางและตรงไปตรงมา
การประเมินผล **เพื่อ**การเรียนรู้ (Assessment for learning)	เพื่อวางแผนการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตามวัตถุประสงค์	ผู้เรียนมีจุดแข็งและจุดอ่อนอะไรบ้าง? และแผนการเรียนรู้ต่อไปจะเป็นอย่างไร?	ครูฝึก - เรียนรู้จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนและวางแผนพัฒนาตามเป้าหมายที่ต้องการ
การประเมินผล **เป็น**การเรียนรู้ (Assessment as learning)	เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านการประเมินผล	การประเมินผลจะเป็นโอกาสในการเรียนรู้ได้อย่างไร? ใช้สร้างผู้เรียนที่มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างไร?	พี่เลี้ยง - ออกแบบประสบการณ์และแนะแนวเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยตนเอง

1) การประเมินผลของการเรียนรู้

การประเมินผลตามเป้าหมายนี้เน้นการวัดเพื่อตัดสินว่าผู้เข้ารับการประเมินผลมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด ผลการตัดสินที่ได้มักจะถูกนำไปเป็นปัจจัยพิจารณาความก้าวหน้าในอนาคตของผู้เข้ารับการประเมินผล เช่น การสอบในรายวิชาย่อมมีผลต่อคะแนนเกรดเฉลี่ยและการขึ้นชั้น หรือการสอบรวบยอดวิทยาศาสตร์การแพทย์ย่อมมีผลต่อการที่บุคคลจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม

ลักษณะสำคัญของการประเมินผลตามเป้าหมายนี้ คือ องค์กรที่ทำการประเมินผลต้องแสดงระดับความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการประเมินให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณะ เช่น หากบุคคลผู้หนึ่งผ่านการสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมย่อมบ่งชี้ว่าแพทยสภารับรองว่าบุคคลดังกล่าวมีความรู้ความสามารถเหมาะสมแก่การประกอบวิชาชีพแพทย์

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลตามเป้าหมายนี้มีผลกระทบต่อสิ่งสำคัญหลายด้านทั้งความก้าวหน้าในอนาคตของผู้เข้ารับการประเมินผลและความเชื่อมั่นของสังคมต่อองค์กรที่ดำเนินการประเมินผล จึงต้องการผู้ประเมินผลที่มีความเป็นกลางมากที่สุดและใกล้ชิดกับผู้เข้ารับการประเมินผลน้อยที่สุด ต้องใช้วิธีการประเมินผลที่มีภววิสัย (Objectivity) และต้องมีกฎระเบียบที่เข้มงวด ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดข้อครหาว่ามีการลำเอียงและเอื้อประโยชน์ให้บุคคลใด และเพื่อไม่ให้สังคมเคลือบแคลงว่าผู้ที่ผ่านการประเมินผลมีความรู้ความสามารถจริงหรือไม่

การประเมินผลของการเรียนรู้อาจถูกเรียกว่าการประเมินผลรวม (Summative assessment) ตัวอย่าง เช่น การสอบไล่ หรือการสอบวุฒิบัตร

2) การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้

การประเมินผลตามเป้าหมายนี้เน้นการทำความเข้าใจผู้เข้ารับการประเมินผลว่ามีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร มีความรู้ความเข้าใจเรื่องต่างๆ มากน้อยเพียงใด ผลการประเมินมักจะมีไว้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน โดยมีเป้าประสงค์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการประเมินผลเป็นสำคัญ เช่น การทำแบบทดสอบก่อนเข้าห้องเรียนเพื่อระบุเนื้อหาส่วนที่ผู้เรียนยังขาดความเข้าใจและเน้นย้ำเนื้อหานั้นในห้องเรียน หรือการให้ผู้เรียนแสดงทักษะต่างๆ เพื่อประเมินว่าแต่ละคนทำสิ่งใดได้ดีแล้ว และยังต้องพัฒนาในส่วนใด

การประเมินผลตามเป้าหมายนี้มักเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการการเรียนการสอน เช่น การให้ผู้เรียนทดลองตอบแบบฝึกหัดหรือลองแสดงทักษะบางอย่างให้ผู้สอนดู จึงมักไม่เกี่ยวข้องกับการตัดสินความก้าวหน้าในอนาคตของผู้เข้ารับการประเมินผลโดยตรง หากผู้ใดทำผลงานได้ไม่ดีก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นไม่มีคุณสมบัติ แต่เป็นข้อมูลว่าบุคคลนั้นจะต้องพัฒนาต่อไปอย่างไรเพื่อให้มีระดับความรู้ความสามารถตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Learning objectives) ที่ต้องการ และการประเมินผลเป้าหมายนี้ไม่จำเป็นต้องแสดงความรู้ความสามารถของผู้เข้ารับการประเมินผลให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณะ

เมื่อคำนึงถึงเหตุผลตามข้างต้นแล้ว การประเมินผลตามเป้าหมายนี้จึงต้องการผู้ประเมินผลที่มีความใกล้ชิดกับผู้เข้ารับการประเมินผล เนื่องจากการรู้จักและคุ้นเคยกันมาก่อนจะช่วยให้ผู้ประเมินผลเข้าใจผู้ถูกประเมินผลได้มากขึ้นในรายละเอียด อย่างไรก็ตาม วิธีการประเมินผลที่เป็นภววิสัยอาจมีความจำเป็นน้อยลง เนื่องจากวิธีดังกล่าวไม่ให้ข้อมูลที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับแต่ละบุคคล (เช่น ข้อสอบปรนัยบอกได้เพียงผู้สอบตอบถูกหรือผิด แต่ไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการคิด) และกฎระเบียบที่เข้มงวดก็มีความจำเป็นน้อยลงเพราะการประเมินผลไม่ได้ส่งผลต่อความก้าวหน้าของบุคคล อีกทั้งบรรยากาศที่เป็นทางการมากเกินไปอาจทำให้ผู้เข้ารับการประเมินผลสงวนท่าที ไม่ตอบหรือไม่ปฏิบัติตามที่ตนเองคิดจริงๆ ทำให้ผู้ประเมินผลไม่สามารถเรียนรู้กระบวนการคิดของผู้เข้ารับการประเมินผลได้ ซึ่งย่อมทำให้การวางแผนพัฒนาผิดพลาดไปด้วย

การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้อาจถูกเรียกว่า การประเมินวินิจฉัย (Diagnostic assessment) ตัวอย่างเช่น การทำแบบฝึกหัดเตรียมความพร้อม หรือการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test)

3) การประเมินผลเป็นการเรียนรู้

การประเมินผลตามเป้าหมายนี้เน้นให้กระบวนการของการประเมินผลเป็นโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการประเมินผล กล่าวคือ ระหว่างที่รับการประเมินผลนั้น ผู้เข้ารับการประเมินผลจะสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอผลลัพธ์หรือความเห็นจากผู้ประเมินผล เช่น การใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) เพื่อทดสอบทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพ ซึ่งผู้เข้ารับการประเมินผลย่อมสามารถเห็นความดันโลหิตและคลื่นไฟฟ้าหัวใจจากอุปกรณ์เฝ้าระวังได้ และบอกได้ว่าการช่วยฟื้นคืนชีพของตนเองประสบความสำเร็จหรือไม่ หรือการให้ผู้เรียนทดลองทำจริง เช่น ฝึกเย็บแผล ซึ่งความแน่นหนาและความสวยงามของฝีเข็มย่อมเห็นได้เป็นที่ชัดเจนโดยตัวผู้เรียนเอง

เป้าหมายนี้มีโอกาสบรรลุได้มากขึ้นด้วยวิธีการประเมินผลที่คล้ายคลึงสถานการณ์จริงสูง (High-fidelity) ดังตัวอย่างที่กล่าวไว้ข้างต้น เพราะในวิธีการประเมินผลเหล่านี้นั้นผลลัพธ์มักจะเห็นเป็นที่ประจักษ์ วิธีการประเมินผลที่คล้ายคลึงสถานการณ์จริงต่ำ (Low-fidelity) เช่น การสอบข้อเขียนมักจะไม่มีผลลัพธ์ให้ผู้เข้ารับการประเมินพิจารณาได้ด้วยตนเอง แต่ในบางกรณีเทคโนโลยีอาจช่วยในส่วนนี้ได้ เช่น การทำข้อสอบปรนัยในคอมพิวเตอร์ซึ่งระบบสามารถแจ้งได้ทันทีว่าคำตอบที่เลือกถูกต้องหรือไม่ เพราะอะไร

ลักษณะสำคัญที่ทำให้เป้าหมายนี้แตกต่างจากเป้าหมายที่สองคือ กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนเอง ดังนั้นการประเมินผลตามเป้าหมายนี้จะได้ผลดีเมื่อควบคู่ไปกับการสร้างทักษะทางอภิปัญญา (Metacognition) และทักษะในการคิดตรึกตรอง (Reflection) ให้ผู้เข้ารับการประเมินผล

การประเมินผลเป็นการเรียนรู้อาจถูกเรียกว่า การประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative assessment) ตัวอย่างเช่น การให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการใช้สถานการณ์จำลองและให้ผู้เรียนประเมินตนเอง

ทั้งนี้ จะเห็นว่าเป้าหมายทั้งสามประการของการประเมินผลนั้น มีเพียงข้อแรกที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์ ส่วนอีกสองข้อนั้นมุ่งเป้าเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ผู้สอนจึงควรตระหนักว่าแท้จริงแล้วการประเมินผลเป็นส่วนประกอบสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ และควรนำมาใช้ในทุกช่วงของการเรียน ไม่ใช่นำมาใช้เป็นเพียงการสอบไล่เมื่อสิ้นสุดการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้ การมองว่าการประเมินผลมีประโยชน์แค่ใช้ประเมินผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์ยังทำให้เกิดวัฒนธรรมการสอบที่เป็นผลเสียต่อการพัฒนาผู้เรียน

การประเมินผลที่ไม่สมดุลสร้างวัฒนธรรมการสอบแต่ไม่สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้

สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทในการประเมินผลตามเป้าหมายทั้งสามประการ ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยต้องประเมินผลของการเรียนรู้ เพราะปริญญาบัตรย่อมเป็นเหมือนคำยืนยันที่สถาบันให้กับสังคมว่าบัณฑิตมีความรู้ความสามารถ ในขณะเดียวกันก็ประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ด้วย เพราะมหาวิทยาลัยย่อมต้องวางแผนและพัฒนาการเรียนการสอน สุดท้ายนั้นมหาวิทยาลัยยังต้องประเมินผลเป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตัวเองและทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตาม ปัญหาหนึ่งที่พบคือการที่สถาบันการศึกษามุ่งเน้นอย่างมากในส่วนของการประเมินผลของการเรียนรู้ อาจมีการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้บ้างและอาจมีการประเมินผลเป็นการเรียนรู้น้อยหรือไม่มีเลย ที่มาของการปฏิบัติเช่นนี้อาจเป็นเพราะการประเมินผลของการเรียนรู้ที่ไม่รัดกุมอาจทำให้เกิดข้อพิพาททางกฎหมายขึ้น และบางส่วนอาจเป็นเพราะการประเมินผลของการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวัฒนธรรมในองค์กรมากนัก ขอเพียงให้การประเมินผลมีมาตรฐานที่ชัดเจนและไม่มีปัจจัยรบกวนก็เพียงพอแล้ว ในขณะที่การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้ต้องการการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของบุคลากร การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน และการเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ในสถานการณ์เช่นนี้การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ผลที่เกิดขึ้นคือผู้เรียนจะสนใจเรียนเฉพาะสิ่งที่จะออกสอบ เพราะไม่ได้ถูกปลูกฝังความต้องการพัฒนาตนเองหรือเพื่อนำไปใช้จริง เนื่องจากสิ่งเดียวที่มีความสำคัญในสถานการณ์เช่นนี้คือการสอบให้ผ่าน สถาบันการศึกษาที่ปฏิบัติเช่นนี้จึงไม่ได้สร้างผู้ที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปใช้งานได้จริง แต่สร้างเพียงผู้ที่มีทักษะในการสอบ[4] นี่คือวัฒนธรรมที่เรียกว่าวัฒนธรรมการสอบ (Testing culture)

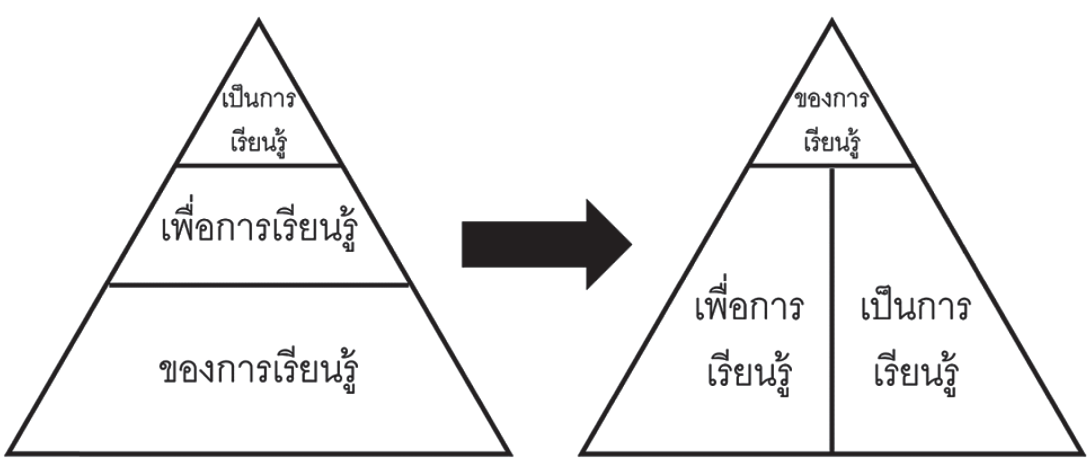
ในทางกลับกันสถาบันที่ให้ความสำคัญกับการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถวางแผนการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตรงตามวัตถุประสงค์ได้ และยังทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ทราบว่าจะพัฒนาตนเองได้อย่างไร รวมถึงมีทักษะและความตั้งใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต วัฒนธรรมเช่นนี้เรียกว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ (Learning culture)[5]

ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงควรปรับลำดับความสำคัญของเป้าหมายในการประเมินผลเพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ (ภาพที่ 1) กล่าวคือ แทนที่จะใช้การประเมินผลของการเรียนรู้เป็นฐานและมีการประเมินผลอีกสองประเภทเพียงเล็กน้อย สถาบันควรมุ่งเน้นการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้เป็นฐานเสียก่อน เพราะเป้าหมายสองประการนี้จะเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และลดวัฒนธรรมการสอบ ช่วยให้ข้อมูลเพื่อนำไปปรับปรุงแนวทางการเรียนการสอน รวมถึงสร้างผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง แล้วจึงค่อยใช้การประเมินผลของการเรียนรู้เมื่อการศึกษาสิ้นสุดลงและจำเป็นต้องวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียนเพื่อตัดสินความก้าวหน้าในอนาคต[6]

การออกแบบแผนการประเมินผลที่สมดุลและตอบโจทย์เป้าหมายทั้งสามประการ

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่าเป็นเรื่องยากที่การประเมินผลรูปแบบใดเพียงรูปแบบเดียวจะสามารถบรรลุเป้าหมายทั้งสามประการได้พร้อมๆ กัน การสอบไล่มีประโยชน์ในการยืนยันความรู้ความสามารถของผู้เรียนแต่มักจะไม่มีประโยชน์ในการกระตุ้นการเรียนรู้ การสอบซ้อมมีประโยชน์ในการวางแผนการเรียนแต่ไม่สามารถนำไปใช้ยืนยันระดับความรู้ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมได้ การประเมินผลที่ช่วยพัฒนาทักษะทางอภิปัญญาของผู้เรียนได้ดีก็มักยากที่จะทำได้อย่างมีภววิสัย

ภาพที่ 1. การปรับลำดับความสำคัญของเป้าหมายในการประเมินผลเพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้

ด้วยเหตุนี้การตอบโจทย์เป้าหมายทั้งสามประการจึงไม่สามารถทำโดยเลือกวิธีการประเมินผลรูปแบบใดแบบหนึ่ง แต่เป็นการสร้างแผนการประเมินผลแบบบูรณาการ (Programmatic assessment) ดังที่เสนอไว้โดย van der Vleuten และ Schuwirth[7] โดยแผนการประเมินผลแบบบูรณาการประกอบขึ้นด้วยวิธีการประเมินผลหลากหลายรูปแบบที่ช่วยเสริมจุดเด่นและลดจุดด้อยของกันและกัน กระจายการประเมินผลไปในช่วงเวลาต่างๆ มีผู้ประเมินผลหลากหลายเพื่อลดทอนผลจากมุมมองส่วนบุคคล และมีบริบทในการประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้ครอบคลุมสถานการณ์ที่แตกต่าง ทำให้ในภาพรวมนั้นสามารถบรรลุทั้งสามเป้าหมายไปพร้อมๆ กันได้[8] รวมทั้งยังสร้างเสริมการเรียนรู้ด้วยการทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากขึ้น[9]

ตัวอย่างการนำแนวคิดแผนการประเมินผลแบบบูรณาการไปใช้ เช่น หากต้องการประเมินความสามารถในการตรวจและวินิจฉัยผู้ป่วยทั่วไปที่ห้องตรวจผู้ป่วยนอก โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คะแนน ในกรณีนี้หากประเมินผลด้วยการให้ตรวจวินิจฉัยผู้ป่วยเพียงรายเดียวจะทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายข้อใดเลย เนื่องจากในมุมมองของการประเมินผลของการเรียนรู้นั้น วิธีนี้ไม่มีภววิสัยเพียงพอ เพราะผู้ให้คะแนนมีคนเดียวทำให้มุมมองส่วนบุคคลมีผลได้มาก และผู้เข้าสอบบางคนอาจพบผู้ป่วยที่มีความซับซ้อนสูงในขณะที่บางคนอาจพบผู้ป่วยที่ไม่ซับซ้อน ผลผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์จึงอาจไม่สะท้อนระดับความสามารถที่แท้จริง ในมุมมองของการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้นั้น วิธีนี้ไม่มีโอกาสให้นำผลการประเมินที่ได้ไปพัฒนาการเรียนรู้เพราะมีการสอบเพียงครั้งเดียว ขณะเดียวกันในมุมมองของการประเมินผลเป็นการเรียนรู้นั้น วิธีนี้จะทำให้ผู้เข้าสอบเครียดและประหม่า เพราะการผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์ขึ้นอยู่กับการสอบเพียงครั้งเดียว ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาทักษะทางอภิปัญญา

แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคือ การกำหนดให้มีการสอบกับผู้ป่วยหลายราย กระจายไปในช่วงเวลาและมีผู้ประเมินผลหลายคน รวมทั้งกำหนดเกณฑ์ผ่านไว้เป็นสองขั้นคือ เกณฑ์ผ่านของการสอบในผู้ป่วยแต่ละรายและเกณฑ์ผ่านรวม เช่น อาจกำหนดว่าต้องสอบกับผู้ป่วยทั้งหมด จำนวน 6 คน และต้องสอบผ่านอย่างน้อย จำนวน 4 คน จึงจะถือว่าผ่านการสอบโดยรวม วิธีการเช่นนี้จะเพิ่มภววิสัยเนื่องจากการมีผู้ให้คะแนนหลายคนจะลดทอนผลจากมุมมองส่วนบุคคลของผู้ให้คะแนนแต่ละคน ลดปัญหาความแตกต่างในด้านความซับซ้อนของผู้ป่วยที่เจอ เพราะมีการเฉลี่ยความยากของผู้ป่วยด้วยจำนวนครั้งของการสอบที่มากขึ้น ทั้งยังมีโอกาสให้ผู้เข้าสอบนำข้อมูลจากการสอบครั้งแรกๆ ไปใช้ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลการสอบครั้งถัดๆ ไปได้อีกด้วย

ผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดของการเลือกรูปแบบการประเมินผลและวิธีสร้างแผนการประเมินผลแบบบูรณาการได้จากบทความของ van der Vleuten และคณะ[10,11]

บทสรุป

การประเมินผลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายสามประการคือ การประเมินผลของการเรียนรู้ การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้ สถาบันการศึกษาควรหลีกเลี่ยงการให้ความสำคัญกับการประเมินผลของการเรียนรู้มากเกินไป และควรสร้างแผนการประเมินผลแบบบูรณาการ โดยให้ความสำคัญกับการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้เป็นหลัก ทั้งนี้ เพื่อสร้างวัฒนธรรมของการเรียนรู้ พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและสร้างผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากนั้นจึงใช้การประเมินผลของการเรียนรู้เพื่อยืนยันความรู้ความสามารถของผู้เรียนให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมทั่วไปเป็นขั้นตอนสุดท้าย

References

1. Earl L. Assessment-a powerful lever for learning. *Brock Education.* 2006;16(1). doi:10.26522/brocked.v16i1.29.
2. NSW Education Standards Authority (NESA). Assessment for, as and of Learning. https://educationstandards.nsw.edu.au/wps/portal/nesa/k-10/understanding-the-curriculum/assessment/approaches. Accessed February 12, 2019.
3. Earl L, Katz S. *Rethinking Classroom Assessment with Purpose in Mind*. Winnipeg, Manitoba: Western Northern Canadian Protocol; 2006.
4. Moses MS, Nanna MJ. The testing culture and the persistence of high stakes testing reforms. *Educ Cult.* 2007;23(1):55-72. doi:10.1353/eac.2007.0010.
5. Shepard LA. The role of assessment in a learning culture. *Educ Res.* 2000;29(7):4-14. doi:10.3102/0013189X029007004.
6. Earl L. *Assessment As Learning: Using Classroom Assessment To Maximize Student Learning*. 2nd ed. Moorabbin, Vic: Hawker Brownlow Education; 2014.
7. van der Vleuten CP, Schuwirth LW. Assessing professional competence: from methods to programmes. *Med Educ.* 2005;39(3):309-317. doi:10.1111/j.1365-2929.2005.02094.x.
8. Schuwirth LW, van der Vleuten CP. Programmatic assessment: from assessment of learning to assessment for learning. *Med Teach.* 2011;33(6):478-485. doi:10.3109/0142159X.2011.565828.
9. Heeneman S, Oudkerk Pool A, Schuwirth LW, van der Vleuten CP, Driessen EW. The impact of programmatic assessment on student learning: theory versus practice. *Med Educ.* 2015;49(5):487-498. doi:10.1111/medu.12645.
10. van der Vleuten CP, Schuwirth LW, Driessen EW, et al. A model for programmatic assessment fit for purpose. *Med Teach.* 2012;34(3):205-214. doi:10.3109/0142159x.2012.652239.
11. van der Vleuten CP, Schuwirth LW, Driessen EW, Govaerts MJ, Heeneman S. Twelve tips for programmatic assessment. *Med Teach.* 2015;37(7):641-646. doi:10.3109/0142159X.2014.973388.

RMJ Ramathibodi Medical Journal

Rama Med J | Review Article

Three Goals of Assessment in Medical Education

Atipong Pathanasethpong

Department of Anesthesiology, Faculty of Medicine, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand

Assessment is closely connected to learning since assessment allows a learner's current competencies to be measured. The results of such a measurement can then be used to produce learning. There are three goals for assessment in medical education: assessment of learning, assessment for learning, and assessment as learning. These three goals serve different purposes and therefore differ in how they are carried out. They also require different approaches for the assessors. It is crucial that all three goals be balanced and attained lest the testing culture wax and the learning culture wane, resulting in a situation in which learners place too much emphasis on passing the tests and not enough emphasis on learning and growing. No single method of assessment can sufficiently achieve all three goals. One comprehensive approach to achieve as well as balance all three goals is to utilize programmatic assessment, in which various methods of assessment are employed based on their strengths and how they can cover each other's limitations.

Keywords: Assessment, Medical education, Testing, Programmatic assessment, Learning

Rama Med J: doi:10.33165/rmj.2019.42.3.176195

Received: March 20, 2019 **Revised:** July 10, 2019 **Accepted:** September 9, 2019

Corresponding Author:
Atipong Pathanasethpong
Department of Anesthesiology,
Faculty of Medicine,
Khon Kaen University,
123 Moo 16 Mittraphap Road,
Nai Mueang Subdistrict,
Mueang Khon Kaen District,
Khon Kaen 40002, Thailand.
Telephone: + 668 9175 8278
E-mail: atipat@kku.ac.th